

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่อความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในยุคโลกาภิวัตน์ ต้องอาศัยหลายปัจจัยเกี่ยวเนื่องกันอย่างสมดุล โดยต้องเน้นการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีถ้วนหน้า ทั้งนี้เพราะประชากรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาต่าง ๆ ประเทศชาติใดที่มีทรัพยากรมนุษย์พร้อมด้วยศักยภาพ ทั้งทางร่างกาย จิตใจและสติปัญญา สังคมประเทศชาตินั้นถือได้ว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เป็นผลให้ประชากรภายในประเทศได้รับความสุขความสำเร็จในชีวิตโดยถ้วนหน้า (ปรมพร ดอนไพธรรม, 2550: 1) แต่ในความเป็นจริงไม่ว่าประเทศชาติใดจะมีการพัฒนาไปมากเพียงใด ภายในสังคมก็ยังมีบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญาอยู่ร่วมกัน ดังนั้นหากจะพัฒนาประเทศชาติควรพัฒนาบุคคลในด้านต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ตามศักยภาพควบคู่ไปด้วย

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรเริ่มพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัยอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ตามทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ การที่จะพัฒนาสติปัญญา บุคลิกภาพ และความคิดต่าง ๆ นั้น จะต้องพัฒนาตั้งแต่เยาว์วัยจึงจะเกิดผลที่ดีที่สุด (ดวงเดือน ศาสตราจารย์, 2552: 1) สำหรับเด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรมนั้น จะมีการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ล่าช้ากว่าปกติเมื่อเทียบกับเด็กในวัยเดียวกัน มีความสามารถที่จะผ่านแต่ละขั้นตอนไปได้ช้าและมีข้อจำกัดอยู่ในระดับหนึ่งตามศักยภาพของตน (Neisworth, 1982: 2-6) ความสามารถในการเรียนรู้และการรับรู้ น้อย ไม่เหมาะสมกับอายุจริง มีความสามารถจำกัด ในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น รวมถึงการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ทำให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2535: 67) ด้วยเหตุนี้เด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรมจึงมีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะด้านกล้ามเนื้อมากกว่าปกติ

ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ เป็นความสามารถในการควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่นการทำงานของกล้ามเนื้อแขน ขา และลำตัว ในเด็กแรกเกิดจะมีการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติโดยไม่จำเป็นต้องได้รับการฝึกหัด เช่น การดิ้นไปมา การไขว่คว้า แต่เมื่อเด็กโตขึ้นจะมีระดับความสามารถในการเคลื่อนไหวที่สลับซับซ้อนมากขึ้น การเคลื่อนไหวร่างกายของเด็กจะเริ่มจากศีรษะไปยังส่วนเท้า จากลำตัวไปยังส่วนแขน มือและนิ้ว จากสะโพกไปยังขา

จนกระทั่งถึงปลายเท้า การทำงานของกล้ามเนื้อใหญ่นี้จะนำไปสู่พื้นฐานการเรียนรู้ในขั้นต่อไป (ศิริมาศ ไทยวัฒนา, 2539: 23) การส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อใหญ่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรม สามารถปรับปรุงการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ทำให้มีการประสานงานของกล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น เด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรมมีความต้องการในการพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่เป็นอย่างมาก (กรรณิการ์ สุขบท, 2539: 35) การส่งเสริมการพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่โดยผ่านการทำกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวต้องมีความสอดคล้องกับขั้นพัฒนาการของเด็ก ซึ่งจะเป็นปัจจัยหลักที่จะช่วยผลักดันให้เด็กพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ได้อย่างรวดเร็วและสูงสุดตามศักยภาพของตัวเด็กเอง กิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมความแข็งแรงและความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ได้แก่ กิจกรรมทางพลศึกษา กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง (ปรมพร ดอนไพธรรม, 2550: 2) และกิจกรรมนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทยเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ต้องฝึกการใช้ร่างกายในทุก ๆ ส่วนอย่างสัมพันธ์กัน สิ่งที่จะกำหนดความสามารถของพัฒนาการด้านร่างกายให้สัมพันธ์กันได้คือความแข็งแรงของกล้ามเนื้อในส่วนต่าง ๆ เด็กจะสามารถเคลื่อนไหวหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการเดิน การทรงตัว การวิ่ง และการหยิบจับสิ่งของนั้น ล้วนแล้วแต่จะต้องมีพื้นฐานความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเป็นข้อดี ซึ่งส่วนใหญ่ในเด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรม จะมีพัฒนาการที่ล่าช้ากว่าปกติ มีความแข็งแรงของกล้ามเนื้อที่ต่ำกว่าเกณฑ์ วิธีการหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กดาวน์ซินโดรมมีพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อให้แข็งแรงขึ้นได้ คือการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ไทย นอกจากจะได้รับความสนุกสนานและอนุรักษ์มรดก วัฒนธรรมของชาติแล้ว กิจกรรมนาฏศิลป์ไทยยังเปิดโอกาสให้เด็กแสวงหาความรู้ผ่านสัมผัสทั้งห้าของตนตามสภาพการณ์จริง จะเกิดการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ เพราะกิจกรรมนาฏศิลป์ไทยเป็นกิจกรรมที่เด็กจะต้องปฏิบัติด้วยตนเอง ส่งผลให้เด็กเกิดทักษะในการใช้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายผ่านการปฏิบัติกิจกรรม จากการวิจัยศึกษาการฝึกความสามารถในการปฏิบัติตามคำสั่ง สำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเชาวิปัญญา 50-70 โดยใช้เกมฝึกปฏิบัติตามคำสั่ง พบว่า เด็กสามารถฟังและจับใจความของประโยคคำสั่งได้ครบถ้วนมากขึ้น ปฏิบัติตามคำสั่งได้ครบถ้วนและดีขึ้น (จินตรา เตชะทักษิณพันธ์, 2533: 17)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะนำกิจกรรมนาฏศิลป์ไทยมาทดลองใช้กับเด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรม ในศูนย์การศึกษาพิเศษ จังหวัดเลย เพื่อศึกษาการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรม ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ นอกจากจะทราบถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ตามระดับพัฒนาการของเด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรมแล้ว ยังจะเป็นหลักให้ครูผู้สอนนำไปใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของเด็ก อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรมได้อย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่เมื่อใช้กระบวนรำด้วยเพลงที่นำมาวิจัย
2. ออกแบบแผนการสอนสำหรับการฝึกกล้ามเนื้อมัดใหญ่ในเด็กดาวน์ซินโดรม
3. เปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ก่อนและหลังการฝึกด้วย

นาฏศิลป์

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยไว้ 2 ข้อ ดังนี้

1. เมื่อเด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรม ระดับเชาว์ปัญญา 50-70 ได้รับการฝึกด้วยโปรแกรมนาฏศิลป์ไทยจะมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ดีขึ้น
2. เมื่อเด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรมได้รับการฝึกด้วยโปรแกรมนาฏศิลป์ไทยกล้ามเนื้อมัดใหญ่ในเด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรม มีพัฒนาการที่ดีขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ เด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรม เชาว์ปัญญาระหว่าง 50-70 อายุระหว่าง 6-9 ปี ไม่มีความพิการซ้อน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือเด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรม เชาว์ปัญญาระหว่าง 50-70 อายุ 6-9 ปี จากศูนย์การศึกษาพิเศษ จังหวัดเลย โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 8 คน คือ

- จากการทดสอบด้วยแบบประเมินกล้ามเนื้อมัดใหญ่ก่อนการทดลอง ตามแบบประเมินที่ปรากฏอยู่ในคู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กด้านการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ของโรงพยาบาลราชานุกุล ซึ่งกลุ่มตัวอย่างไม่สามารถปฏิบัติได้มากกว่า 15 ข้อ
- กลุ่มตัวอย่าง ยังไม่ผ่านการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการทำวิจัยครั้งนี้ คือ

1. ศูนย์การศึกษาพิเศษ สามารถนำผลของการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรม เพื่อให้การสอนมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น
2. เป็นแนวคิดใหม่ในการนำท่ารำในนาฏศิลป์ไทยมาใช้ในการพัฒนากล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรม ซึ่งยังไม่เคยมีการทำวิจัยมาก่อน
3. เป็นกรณีศึกษาให้กับสถาบันการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นตัวอย่างในการพัฒนาการศึกษานาฏศิลป์ไทยเพื่อการบำบัด หรือที่เรียกว่า นาฏบำบัด ได้
4. เป็นแนวทางในการนำนาฏศิลป์ไทยไปใช้ในการวิจัยเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย ด้านสติปัญญาในวัยและระดับความสามารถต่าง ๆ

นิยามศัพท์เฉพาะ

เด็กดาวน์ซินโดรม หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่อง ทางด้านร่างกาย ทางอารมณ์ และทางสติปัญญาาร่วมด้วย มีสติปัญญาที่ต่ำกว่าปกติ มีสาเหตุมาจากพันธุกรรมหรือความผิดปกติของโครโมโซม ระดับเชาวน์ปัญญาอยู่ระหว่าง 50-70

ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ หมายถึง การที่เด็กสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย ซึ่งได้แก่การเคลื่อนไหวของแขน ขา และลำตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพในทักษะการยืน การเดิน การทรงตัว การวิ่ง การปีนป่าย การกระโดด การเล่นลูกบอล ซึ่งวัดออกมาเป็นคะแนนโดยใช้แบบประเมินความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ที่ปรากฏอยู่ในคู่มือส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ของโรงพยาบาลราชานุกุล

การเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อมัดใหญ่ หมายถึง การงอ การยืด หรือการหมุนจากการฝึกด้วยกิจกรรมนาฏศิลป์ไทยในด้านการควบคุมร่างกาย เพื่อเกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการพึ่งพาตนเองในชีวิตประจำวัน